
Detta är en kort sammanfattning av delar från Mats Blohmés föredrag om skattfynd på Öland. Föredraget hölls den 2 oktober 2010, under Ölands skördefest vid Gråborg, Borgs by.

I projektet ”Platsbestämning av vikingatida och medeltida mynt på Öland” har arkeologerna Jan-Henrik Fallgren och Mats Blohmé under de senaste åren genomfört undersökningar med metalldetektor på kända boplatser med skattfynd från järnåldern.

Ormöga

Ett exempel på en plats som undersökts är Ormöga i Bredsättra socken. Metalldetekteringen gav bland annat 7 stycken romerska mynt (denarer) från 200-talet e. Kr, ett hänge i förgyllt brons från 500-talet, ett dräktpänne (en spännbuckla) från 900-talet och en gotländsk penning från 1200-talet. Fyndens tidmässiga spridning vid Ormöga är typiskt för Öland. Här fanns, på en begränsad yta, fynd från första århundradena efter Kristus till första hälften av medeltiden. Fynden visar på en kontinuitet där eventuellt samma släkt behöll makten på samma plats i sekel efter sekel.

Kontinuiteten kan följas fram till tiden då Öland kom under svenskt herravälde och de nya herrarna bestämde att bebyggelsen skulle regleras. Radbyarna skapades för att lättare kunna ta ut arrende och skatter.

Skedstad

En annan plats som undersökts inom samma projekt är Skedstad, Bredsättra socken. Här påträffades Ölands (hittills) största silverskatt som låg i en plöjd åker. Många av mynten var från den engelske kungen Ethelred II. Under 900-talet var Ethelreds England hårt ansatt av vikingatida härjningar och vid flera tillfällen köpte kungen sig fri från dessa plundringar. Den lösen som betalades ut för att slippa plundringar kallas för danagäld. Kanske har Ethelreds mynt i Skedstad en gång använts som en sådan betalning.

Ett speciellt mynt i skatten kom från Kabul i vår tids Afganistan och är präglat under en indisk dynasti under 900-talet. Det är det enda indiska mynt från denna tid som hittats i Norden. Någon gång har också myntet fått ett hål och en liten ögla så det kunde användas som smycke.

*Myntet från Kabul
Foto: Mats Blohmé*

I vikingatida myntskatter är det ganska vanligt att det förekommer halva mynt, så är också fallet med Skedstadskatten. Förklaringen är enkel. I Sverige under vikingatiden var det inte myntet i sig som var värt något utan det var vikten i silver. Vägde ett mynt lite för mycket vid betalningen klipptes det helt enkelt itu.

I samma åker som silverskatten påträffades även ett knipsat romerskt mynt som är ungefär 1 cm stort och föreställer ett manshuvud med lagerkrans. Kanske har det myntet varit infattat i en ring?

En liten bit ifrån Skedstad, i Gåtebo, gjordes ytterligare ett speciellt fynd - ett förgyllt selbågskrön i brons. Ett selbågskrön är ett metallbeslag på selbågen med två hål för tömmarna. Det här är det första selbågskrönet av det här slaget som man har hittat på Öland. Tidigare har liknande selbågskrön hittats i de rikaste gravarna på Birka.

*Selbågskrönet från Gåtebo
Foto: Mats Blohmé*

Projektet "Platsbestämning av vikingatida och medeltida mynt på Öland" har undersökt och kommer att undersöka fler platser. Ormöga och Skedstad är bara två exempel av fyra som Mats Blohmé tog upp på föredraget på Gråborg.

För er som vill läsa mer om Öland under järnålder och tidig medeltid rekommenderas Jan-Henrik Fallgrens avhandling "Kontinuitet och förändring. Bebyggelse och samhälle på Öland 200- 1300 e. Kr."

/Emma Sturesson, oktober 2010